

[มนัสชนก , กมลรัฐ , ปิยฉัตร , ตรี หน้า 143-161]

แนวทางการพัฒนารายการข่าวสารสาระที่เป็นโยชน์ต่อสาธารณะ เพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ของผู้พิการทางการเห็น

The Development of News Programs to be Access and Use by the Blind

มนัสชนก สุรัชกุลวัฒนา* นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

กมลรัฐ อินทรทัศน์** นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ปิยฉัตร ล้อมขวการ*** นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตรี บุญเจือ**** นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Manuschanok Surachaikulwatthana. School of Communication Arts.

Sukhothai Thammathirat Open University

Kamolrat Intratus. School of Communication Arts. Sukhothai Thammathirat Open University

Piyachat Lomwarakarn. School of Communication Arts. Sukhothai Thammathirat Open University

Tri Bunchua. National Broadcasting and Telecommunication Commission.

Email: Manuschanok.S@gmail.com , komolratchim@gmail.com ,

ningpiyachat@yahoo.com , trio_th@gmail.com

Received : 8 April 2019 ; Revised: 10 April 2019 ; Accepted: 11 April 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการเปิดรับ การเข้าถึง ความต้องการ และการใช้ประโยชน์จากรายการโทรทัศน์ของผู้พิการทางการเห็น 2) สถานการณ์เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทางการเห็น 3) วิธีการที่ใช้ในการพัฒนารายการโทรทัศน์ 4) เสนอแนวทางการพัฒนารายการโทรทัศน์

การวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (mixed methods) คือ การวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการสำรวจ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 คน เลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลจำนวน 22 คน สันทนากลุ่ม จำนวน 8 คน เลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้พิการทางการเห็น ส่วนใหญ่รับชมรายการโทรทัศน์ทุกวัน โดยเปิดรับช่วงเช้า 06.00-09.00 น. ช่วงเย็น 16.00-19.00 น. ช่วงค่ำ 19.00-22.00 น. และรับชมตามเวลาออกอากาศของสถานี แต่ไม่เกิน 2 ชั่วโมง รายการที่รับชมคือรายการข่าวสาร รายการความรู้ โดยรับชมเหมือนคนอื่นทั่วไปเนื่องจากไม่มีรายการที่ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงได้ และต้องการเนื้อหาทางการศึกษาและความรู้ สิทธิและสวัสดิการ เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ติดตามข้อมูลข่าวสาร และทำกิจกรรมกับ

* มนัสชนก สุรัชกุลวัฒนา : นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

** กมลรัฐ อินทรทัศน์ (รศ.ดร.) : นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

*** ปิยฉัตร ล้อมขวการ (รศ.ดร.) : นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

**** ตรี บุญเจือ (ดร.) : กรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์นิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

กลุ่มต่างๆ 2) สถานีโทรทัศน์ทุกสถานีรับรู้ว่ามีประกาศของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ทุกสถานีมีแผนรองรับแต่มีเพียงบางสถานีที่เริ่มมีการผลิตรายการที่มีเสียงบรรยายภาพแล้ว เช่น สถานีโทรทัศน์ช่อง 7 และสถานีโทรทัศน์ Thai PBS แต่ยังไม่เพียงพอ ส่วนสถานีโทรทัศน์ช่องอื่นยังไม่พร้อม 3) วิธีการพัฒนารายการข่าวสารสาระที่มีประโยชน์ต่อสาธารณะมี 2 วิธี คือ (1) การฝังเสียงบรรยายภาพแทรกลงไปในการ์ตูนและบรรยายแบบสไลด์ (2) การเชื่อมโยงระหว่างเสียงบรรยายภาพและการฝังเสียงบรรยายภาพแทรกลงไปในการ์ตูนและบรรยายแบบสไลด์ 4) แนวทาง การพัฒนารายการข่าวสารสาระเพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ของผู้พิการทางการเห็นต้องสร้างการมีส่วนร่วม กับองค์กรที่เกี่ยวข้องได้แก่ (1) คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (2) ผู้ประกอบกิจการ สถานีโทรทัศน์ (3) สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย (4) สถาบันการศึกษาเพื่อช่วยกันผลักดันให้เกิดรายการโทรทัศน์เพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ของผู้พิการทางการเห็น

คำสำคัญ: รายการข่าวสารสาระ การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ ผู้พิการทางการเห็น

Abstract

The objectives of this research were 1) to study exposure behavior, accessibility, needs, and utilization of television programs of persons with visual impairment, 2) to study the situations of television programs for persons with visual impairment, 3) to study the ways to develop television programs, and 4) to suggest the ways to develop television programs

This study was mixed methods research. A quantitative research was conducted using a survey. The sample was 120 individuals. Purposive sampling was used to select the sample. Data were analyzed through descriptive statistics. A qualitative research was conducted using in-depth interview with 22 key informants and focus group discussion with 8 key informants. Purposive sampling was used to select the sample. Data were analyzed through descriptive statistics.

The results indicated that 1) most of the participants watched TV programs every day. They watched in the morning period of 06.00-09.00 hrs. and evening period of 16.00-19.00 hrs. They watched TV programs provided by the broadcasting time schedule. But they watched for not over two hours. They preferred watching news and knowledge programs. They watched in similar way as general people because special TV programs for persons with visual impairment were not available. They needed to watch TV program with the content of education and knowledge, rights and welfare, and new technology to be used in their daily life, following up news and information and doing activities with other groups. 2) every television station perceived the notifications of the National Broadcasting and Telecommunications Commission and had its own supporting plans. Some stations began producing TV programs with audio description such as Channel 7 and Thai PBS. However, it was insufficient. Other stations were not ready to produce programs with audio description. 3) there were two ways to develop TV programs that are useful for the public: (1) the insertion of audio description into TV programs and smooth narration would be conducted, and (2) the connection of audio description and the insertion of audio description into TV programs with smooth narration. 4) the ways to develop useful TV programs to enhance accessibility and

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

utilization of persons with visual impairment would be coordinated with related organizations, namely (1) the National Broadcasting and Telecommunications Commission, (2) operators, (3) Thailand Association of the Blind, and (4) educational institutions for driving TV programs for enhancing accessibility and utilization of persons with visual impairment.

Keywords: News Programs, To be Access and Uses, The Blind

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าปัจจุบันมีประชากรผู้พิการทางการเห็น ในประเทศ 195,646 คน (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2561) และคาดว่าจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเป็น 216,027 คน ในปี พ.ศ.2562 เฉลี่ยเพิ่มขึ้นปีละ 11.4% (สถาบันสร้างสุขคนพิการ, 2550-2562) ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 15-44 ปี ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศ แต่ผู้พิการทางการเห็น 90% ยังไม่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากความไม่เข้าใจของคนในสังคม (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2555) การไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ชัดเจน เป็นสิ่งสำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการประกอบอาชีพของผู้พิการทางการเห็น ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

ประเทศไทย มีแผนและนโยบายส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ โดยคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เพื่อให้ผู้ประกอบการกิจการโทรทัศน์ผลิตรายการเพื่อให้ผู้พิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากรายการได้อย่างเสมอภาคกับบุคคลอื่นทั่วไป และได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียง ให้เป็นไปโดยถูกต้องและมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดให้เป็นรายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ 4 ประเภท ได้แก่ 1) รายการข่าวสาร 2) รายการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตย 3) รายการส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปะ วัฒนธรรม 4) รายการให้ความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม แต่ผู้ประกอบการ สถานีโทรทัศน์ไม่สามารถผลิตรายการที่มีเสียงบรรยายภาพให้ผู้พิการทางการเห็นเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากรายการดังกล่าวเป็นรายการที่มีช่องเสียง (Sound Gap) น้อย

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ผู้พิการทางการเห็นส่วนใหญ่ในประเทศ พบปัญหาและอุปสรรคการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทำให้คนพิการไม่สามารถเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เท่าเทียมกับคนอื่นทั่วไป (ตรี บุญเจือ, 2557) เช่นเดียวกับการศึกษาของแถมพงศ์ ศรีทอง (2554) เรื่องการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกของคนพิการทางสายตา ที่พบว่าคนพิการทางสายตามีปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการศึกษา การแพทย์ การประกอบอาชีพ การมีงานทำ สวัสดิการ สังคมและวัฒนธรรม ทำให้ผู้พิการทางการเห็นไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและใช้ประโยชน์ได้เต็มศักยภาพ ประกอบกับสื่อเฉพาะสำหรับผู้พิการทางการเห็นยังมีจำนวนน้อย ผู้พิการทางการเห็นจึงต้องเปิดรับข้อมูลข่าวสารเช่นเดียวกับคนอื่นทั่วไปที่ไม่พิการ และสื่อที่ผู้พิการทางการมองเห็นเปิดรับมากที่สุดคือสื่อวิทยุและโทรทัศน์ (มูลนิธิคอลฟิลด์เพื่อคนตาบอด, 2553) สอดคล้องกับการศึกษาของภัทธิรา กลิ่นเลขา (2557) เกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อและความต้องการรูปแบบรายการโทรทัศน์ของคนพิการทางสายตา ที่พบว่าส่วนใหญ่เปิดรับเนื้อหาจากสื่อโทรทัศน์ โดยเปิดรับจากสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ทุกวันจันทร์-วันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 06.00-09.00 น. โดยเปิดรับเนื้อหาประเภทรายการข่าว รายการสารคดี และรายการการ์ตูน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนและบุคคลในครอบครัว

จากการศึกษาของธีรวัช เจนวัชรวัชร์ (2554) พบว่าสื่อที่พิการทางการมองเห็นสามารถเข้าถึงนั้นได้ต้องมีลักษณะเป็นสื่อเสียง ที่ทำหน้าที่เป็นภาพ และทำหน้าที่แทนการแสดง เช่น เดียวกับภักธีรา สารการบริรักษ์ (2557) ที่ศึกษาเรื่องเสียงบรรยายภาพที่ผู้พิการทางการเห็นต้องการ พบว่าผู้พิการทางการเห็นต้องการเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ทุกประเภท เพราะผู้พิการทางการเห็นดูโทรทัศน์ทุกประเภทรายการ นอกจากนี้อารดา ครุจิต (2556) ได้ศึกษาหลักการผลิตสื่อเสียงบรรยายภาพในโทรทัศน์สำหรับผู้พิการทางการทาง เห็นว่าสื่อเสียงบรรยายภาพ (audio description) คือการให้บริการเพื่อเข้าถึงสื่อเกี่ยวกับข้อมูลด้านภาพที่ จำเป็นและสำคัญในโทรทัศน์เพื่อสร้างความเข้าใจและความเพลิดเพลินในการรับชมโทรทัศน์ เพื่อช่วยให้ ผู้พิการทางการเห็นได้รับความสะดวก และช่วยลดข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และช่วยให้ผู้พิการ ทางการเห็นสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่า มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะในยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจะทำให้คนพิการทางการเห็นได้เปิดรับประสบการณ์ใหม่ ๆ มีความ รู้ มีสถานภาพทางสังคม มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นทั้งในด้านการศึกษา การรักษาพยาบาล การประกอบอาชีพ และการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของสังคมเหมือนคนอื่นทั่วไป ตลอดจนสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับทุกคนในสังคมได้อย่างมีความสุข

สถานการณ์เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ในปัจจุบันยังไม่เพียงพอต่อความต้องการจำเป็นของผู้พิการ ทางการเห็น เนื่องจากความไม่พร้อมของผู้ประกอบการและสถานีโทรทัศน์ เช่น ขาดแคลนบุคลากร ขาด งบประมาณการผลิต เนื่องจากต้นทุนในการจัดทำเสียงบรรยายภาพในรายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ เท่ากับ 10,483.87 สูงกว่าประเภทรายการบันเทิง 6,294.96 (จุฑารัตน์ กลิ่นค้างพลู, 2559) ขาดเทคโนโลยี ในการผลิต ประกอบกับการให้บริการเสียงบรรยายภาพเป็นเรื่องใหม่ ต้องใช้ระยะเวลาในการผลิตค่อนข้าง นานและยากมาก ทำให้ผู้ประกอบการ สถานีโทรทัศน์ขาดการตื่นตัวและไม่ตระหนักถึงความสำคัญใน เรื่องนี้ มีเพียงบางสถานี เช่น สถานีโทรทัศน์สาธารณะ และสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 ที่เริ่มมีบริการเสียงบรรยาย ภาพในรายการบันเทิง ภาพยนตร์ ซีรีส์ต่างประเทศ แต่ก็ยังไม่เพียงพอ เนื่องจากอุปสรรคและปัญหาหลาย ด้านที่ส่งผลต่อการปรับตัว และความอยู่รอดของสถานีโทรทัศน์ ประกอบกับการที่ผู้ประกอบการและ สถานีโทรทัศน์ไม่ได้เตรียมตัวเพื่อรองรับการผลิตหรือออกแบบรายการโทรทัศน์เพื่อให้ผู้พิการทางการเห็น สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ การรับชมรายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะสำหรับผู้ พิการทางการเห็น จึงเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงและการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ทำให้ผู้พิการทางการเห็นพยายามหาช่องทางในการเข้าถึงสื่ออื่นๆ แทนเพื่อให้พวกเขาสามารถเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการปรับตัวในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น การผลิตรายการข่าวสาร สาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ของผู้พิการทางการเห็นในประเทศไทย จึง ต้องได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายที่หลากหลาย ตั้งแต่ผู้ประกอบการ สถานีโทรทัศน์ สถาบันการ ศึกษา องค์กรที่เกี่ยวข้องกับผู้พิการทางการเห็น จิตอาสาและภาคประชาสังคม รวมถึงคณะกรรมการก กระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ที่จะต้องเป็นองค์กรหลักในการผลักดันและ ขับเคลื่อนนโยบายของภาครัฐเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และสร้างความตระหนักให้เกิดการผลิตรายการ โทรทัศน์เพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ของผู้พิการทางการเห็นให้พวกเขามีทางเลือกเหมือนคนอื่นทั่วไป

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนารายการข่าวสารสาระที่ เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ของผู้พิการทางการเห็น เพื่อให้ผู้ประกอบการ และสถานีโทรทัศน์สามารถนำไปปรับใช้ในการผลิตรายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะให้ สอดคล้องกับความต้องการด้านรายการของผู้พิการทางการเห็น และผลักดันให้หน่วยงานภาครัฐขับเคลื่อน

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

นโยบายและแผนเพื่อกำกับดูแลมาตรการการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการกิจการ สถานีโทรทัศน์ต้นต้วและตระหนักถึงความสำคัญในการผลิตรายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ของผู้พิการทางการเห็น ตลอดจนเสนอแนะแนวทางในการกำหนดนโยบายและมาตรการส่งเสริมการผลิตรายการโทรทัศน์ให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้

คำถามการวิจัย

1. พฤติกรรมการเปิดรับ การเข้าถึง ความต้องการ และการใช้ประโยชน์จากรายการโทรทัศน์ของผู้พิการทางการเห็นเป็นอย่างไร
2. สถานการณ์เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์สำหรับผู้พิการทางการเห็นของสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวีเป็นอย่างไร
3. วิธีการที่ใช้ในการพัฒนารายการให้ผู้ประกอบการและสถานีโทรทัศน์ที่ต้องการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทางการเห็นเป็นอย่างไร
4. แนวทางการพัฒนารายการให้ผู้ประกอบการและสถานีโทรทัศน์ที่ต้องการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทางการเห็นควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับ การเข้าถึง ความต้องการ และการใช้ประโยชน์จากรายการโทรทัศน์ของผู้พิการทางการเห็น
2. เพื่อศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทางการเห็นของสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี
3. เพื่อศึกษาวิธีการที่ใช้ในการพัฒนารายการให้ผู้ประกอบการและสถานีโทรทัศน์ที่ต้องการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทางการเห็น
4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนารายการให้ผู้ประกอบการและสถานีโทรทัศน์ที่ต้องการผลิตรายการเพื่อผู้พิการทางการเห็น

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) นโยบายและแผนเกี่ยวกับการส่งเสริมรายการโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทางการเห็น ประกอบด้วย 1) ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย พ.ศ. 2541 2) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 3) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ พ.ศ. 2551 4) แผนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2560-2564) 5) พระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 6) พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 7) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2556) 8) ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง “การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์” พ.ศ. 2559 2) แนวคิดเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทางการเห็น (3) แนวคิดเกี่ยวกับผู้พิการทางการเห็น (4) แนวคิดเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนตามหลักของ Talcott Parsons และ (5) แนวคิดเกี่ยวกับการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากรายการโทรทัศน์ (6) ทฤษฎีความต้องการและแรงจูงใจ (8) ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (9) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (mixed methods research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประกอบด้วย

- (1) กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการพัฒนารายการโทรทัศน์สำหรับผู้พิการทางการเห็น ได้แก่ 1) ตัวแทนของประชากรที่เป็นผู้พิการทางการเห็นที่มีบัตรประจำตัวคนพิการจาก 4 ภาคของประเทศไทย 2) ผู้บริหารองค์กรสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี นักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องด้านการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับผู้พิการทางการเห็น ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการด้านผู้พิการทางการเห็นที่มีความรู้หรือความสนใจเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้พิการทางการเห็น ตัวแทนภาครัฐที่เป็นผู้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์สำหรับผู้พิการทางการเห็น ตัวแทนผู้พิการทางการเห็นทั้งแบบตาบอดและสายตาสีบอด
- (2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามทั้งคำถามปลายปิดและปลายเปิด แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบประเมินการรับรู้และการเข้าถึงรายการโทรทัศน์ของผู้พิการทางการเห็น
- (3) การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการดังนี้

- 1) แบบสอบถาม (Survey) กับผู้พิการทางการเห็นด้วยการสอบถามข้อมูลและกรอกข้อมูลลงในแบบสอบถามตามที่กลุ่มตัวอย่างตอบ
- 2) สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 6 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี นักวิชาชีพ/นักวิชาการที่เกี่ยวข้องด้านการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับผู้พิการทางการเห็น ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้พิการทางการเห็น ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการด้านผู้พิการทางการเห็น มีความรู้หรือความสนใจเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ ตัวแทนภาครัฐที่เป็นผู้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับรายการโทรทัศน์สำหรับผู้พิการทางการเห็น ตัวแทนผู้พิการทางการเห็นทั้งแบบตาบอดและสายตาสีบอด
- 3) การสนทนากลุ่ม (Group Discussion) กับตัวแทนผู้พิการทางการเห็น ด้วยแบบประเมินการรับรู้และการเข้าถึงรายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ที่จัดทำขึ้นใหม่ 4 รายการ
- (4) การวิเคราะห์ข้อมูล
 - 1) การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ในประเด็นเกี่ยวกับพฤติกรรม的开รับรายการโทรทัศน์ของผู้พิการทางการเห็น
 - 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาในประเด็นที่เกี่ยวข้องสถานการณ์รายการเพื่อการเข้าถึงของผู้พิการทางการเห็น ประเมินผลการรับรู้ การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากรายการโทรทัศน์ของผู้พิการทางการเห็น

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

- (1) พฤติกรรมการเปิดรับ การเข้าถึง ความต้องการ และการใช้ประโยชน์จากรายการของผู้พิการทางการเห็น ผลการวิจัยพบว่า

ผู้พิการทางการเห็น ส่วนใหญ่เปิดรับชมรายการโทรทัศน์ทุกวัน โดยเปิดรับช่วงเช้าเวลา 06.00-09.00 น. ช่วงเย็นเวลา 16.00-19.00 น. ช่วงค่ำเวลา 19.00-22.00 น. ส่วนใหญ่รับชมตามเวลาออกอากาศของสถานีโทรทัศน์ แต่รับชมไม่เกิน 2 ชั่วโมง รายการที่รับชมส่วนใหญ่เป็นรายการข่าวสาร รายการความรู้ โดยรับชมเหมือนคนอื่นทั่วไปแต่ส่วนใหญ่ไม่สามารถรับรู้เรื่องราวและรายละเอียดทั้งหมดได้ เนื่องจากไม่มีการบรรยายรายละเอียดในส่วนที่เป็นภาพซึ่งมีความจำเป็นต่อการรับรู้ ดังนั้นวิธีที่จะทำให้เข้าถึงและรับรู้รายละเอียดจากรายการต่างๆ ได้มากที่สุดคือเสียงบรรยายภาพ รายการที่ผู้พิการทางการเห็นต้องการเข้าถึงมากที่สุด

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

คือรายการที่มีเนื้อหาทางการศึกษาและความรู้ สิทธิและสวัสดิการ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ติดตามข้อมูลข่าวสาร และทำกิจกรรมกับกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ

ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการให้ผู้ประกอบการ ผู้ผลิตรายการ สถานีโทรทัศน์ ผลิตรายการทุกประเภทให้คนพิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ เพราะผู้พิการทางการเห็นมีความต้องการที่หลากหลายแตกต่างกัน แต่ปัจจุบันไม่มีรายการที่ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงได้ ทำให้ผู้พิการทางการเห็นต้องหาวิธีการเข้าถึงด้วยวิธีอื่น เช่น ดูผ่านออนไลน์ ดูผ่าน 1414 เพราะเป็นทางเลือกที่ทำให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกกว่า แต่หากผู้ประกอบการ ผู้ผลิตรายการ สามารถผลิตรายการโทรทัศน์ที่ทำให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงได้ก็จะทำให้ผู้พิการทางการเห็นมีโอกาสในการเลือกรับเปิดรับจากสื่อโทรทัศน์มากขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงหรือรับรู้ และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ได้อย่างเสมอภาคกับคนอื่นทั่วไป

(2) สถานการณ์เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทางการเห็นของสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี ส่วนใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า

สถานการณ์เกี่ยวกับทำหน้าที่ขององค์กรสื่อโทรทัศน์ ผู้ประกอบการ สถานีโทรทัศน์ส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง “การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์” ซึ่งสถานีโทรทัศน์ทุกสถานีมีแผนและนโยบายที่เกี่ยวกับการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากรายการได้ แต่มีเพียงบางสถานีที่สามารถดำเนินการดังกล่าวได้ตามประกาศของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เช่น สถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สถานีโทรทัศน์ Thai PBS ที่เริ่มผลิตรายการเพื่อให้นักพิการทุกกลุ่มเข้าถึงได้แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐาน ส่วนสถานีโทรทัศน์ช่อง 5 และสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ยังไม่มีความพร้อมในการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทางการเห็น

รูปแบบรายการที่นำมาผลิตเสียงบรรยายภาพเพื่อผู้พิการทางการเห็นควรทำทุกรายการ เพราะผู้พิการทางการเห็นมีความต้องการหลากหลาย และชอบดูรายการบันเทิงหรือสาระความรู้ทุกด้าน แต่ควรเน้นเนื้อหา ด้านความรู้ การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม เนื่องจากผู้พิการทางการเห็นต้องการรับชมพร้อมทุกคนในครอบครัว และควรนำเสนอรายการละครหลังข่าวภาคค่ำให้มีเสียงบรรยายภาพทุกเรื่อง เนื่องจากผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงข้อมูลด้านภาพที่จำเป็นด้วยสื่อเสียง ซึ่งการมีเสียงบรรยายภาพจะทำให้สามารถเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ ได้ดีขึ้น ผู้พิการทางการเห็นจะรับชมรายการที่ออกอากาศตามปกติของสถานี โดยจะรับชมช่วงเช้าเวลา 06.00-09.00 น. และช่วงเย็นเวลา 18.00-22.00 น. ของทุกวันโดยจะรับชมรายการประมาณ 30-60 นาที แต่ไม่เกิน 2 ชั่วโมงหรือตามความยาวของรายการที่ออกอากาศ และต้องการให้พิธีกร ผู้ประกาศดำเนินรายการโดยปรับทัศนคติในการนำเสนอให้คำนึงว่ามีผู้รับชมที่เป็นกลุ่มคนพิการรับชมอยู่ด้วย

การสนับสนุนรายการ ในการผลิตรายการเพื่อให้ผู้พิการทางการเห็นเข้าถึงได้ ส่วนใหญ่จะเข้ามาสนับสนุนในการสร้างภาพลักษณ์องค์กร และการทำ CSR ในรายการของสถานีโทรทัศน์ภาครัฐ และสถานีโทรทัศน์สาธารณะ ส่วนสถานีโทรทัศน์ภาคธุรกิจ จะสนับสนุนรายการโดยพิจารณาจากปัจจัยด้านเนื้อหา และเรตติ้งรายการเป็นส่วนใหญ่

ส่วนภาคเครือข่าย ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรายการเพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ของผู้พิการทางการเห็นคือ 1) สถาบันการศึกษา 2) คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ 3) สมาคมหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับผู้พิการ 4) ผู้ประกอบการ สถานีโทรทัศน์ 5)

จิตอาสาหรือภาคประชาสังคม

ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทางการเห็น อุปสรรคและปัญหาที่มีผลกระทบต่อการผลิตรายการเพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ของผู้พิการทางการเห็น คือ

1) ปัจจัยด้านการผลิต ได้แก่ (1) ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในการผลิตเสียงบรรยายภาพ (audio description) และไม่มีบุคลากรไม่เพียงพอดต่อการผลิต (2) ขาดงบประมาณสนับสนุนการผลิต เนื่องจากการจัดทำบริการเสียงบรรยายภาพในรายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะมีค่าใช้จ่ายแพงกว่ารายการบันเทิง (จุฬารัตน์ กลิ่นค้างพลู, 2559) (3) ขาดเทคโนโลยีและอุปกรณ์ช่วยในการผลิต (4) ระยะเวลาในการผลิตรายการที่มีเสียงบรรยายภาพใช้เวลาในการผลิตค่อนข้างนานเนื่องจากเป็นเรื่องใหม่และยากสำหรับผู้ปฏิบัติงาน 2) ผู้ประกอบกิจการ สถานีโทรทัศน์ บางสถานีไม่มีความพร้อมรองรับการปรับตัวตามประกาศบังคับใช้กฎหมายของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เนื่องจากการผลิตเสียงบรรยายภาพเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย ประกอบกับการที่สถานีโทรทัศน์บางช่องไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องนี้ 3) การบังคับใช้กฎหมายตามประกาศของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดผังรายการสำหรับให้บริการกระจายเสียงในรายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะไม่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติ เนื่องจากรายการดังกล่าวเป็นรายการที่มีช่องเสียง (sound gap) น้อยไม่สามารถแทรกเสียงบรรยายภาพลงไปในการได้ นอกจากนั้นคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ขาดกลไกสนับสนุนการผลิตเสียงบรรยายภาพเพื่อสร้างแรงกระตุ้นให้สถานีโทรทัศน์ดำเนินการตามประกาศได้ จึงต้องเลื่อนการใช้ประกาศดังกล่าวออกไปอีกระยะหนึ่ง 4) ผู้รับบริการที่เป็นผู้พิการทางการเห็น เป็นกลุ่มบุคคลที่จะได้รับประโยชน์สูงสุดจากรายการโทรทัศน์ แต่เนื่องจากที่ผ่านมาผู้พิการทางการเห็นไม่สามารถรับข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับรายการที่มีบริการเสียงบรรยายภาพเพื่อการเข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการโทรทัศน์ ทำให้ผู้พิการทางการเห็นไม่ทราบว่าสถานีโทรทัศน์ไหนบ้างที่มีบริการเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ ทำให้ผู้พิการทางการเห็นเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากช่องทางอื่นแทน เช่น 1414 โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ ซึ่งผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ยังมี App พรรณนาที่ทำให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถรับชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ได้เหมือนคนอื่นทั่วไป

(3) วิธีการพัฒนารายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะให้ผู้ประกอบการและสถานีโทรทัศน์ที่ต้องการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทางการเห็น ผลการวิจัยพบว่า

วิธีการพัฒนารายการให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากรายการข่าวสารสาระที่มีประโยชน์ต่อสาธารณะได้ มี 2 วิธีดังนี้

1) การฝังเสียงบรรยายภาพแทรกลงไปในการข่าวสาร โดยปรับจากบทต้นฉบับหรือบทที่เขียนขึ้นใหม่และให้ผู้ประกาศ หรือผู้ดำเนินรายการเป็นผู้บรรยายแบบสลับไป

2) การเชื่อมโยงระหว่างเสียงบรรยายภาพ และการฝังเสียงบรรยายภาพแทรกลงไปในการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

การเลือกใช้วิธีการพัฒนารายการให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ จะเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้ง 2 วิธี ก็ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะรายการที่คัดเลือกมานำเสนอ และการเลือกวิธีบรรยายให้เหมาะสม ซึ่งอาจไม่จำเป็น ต้องใช้วิธีการนำเสนอด้วยเสียงบรรยายภาพทั้งหมด แต่สามารถเลือกใช้วิธีการนำเสนอในแบบที่ 1 หรือแบบที่ 2 ตามลักษณะของประเภทรายการ โดยเน้นให้ผู้ประกาศ หรือผู้ดำเนินรายการที่เป็น

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

ผู้บรรยาย ปรับวิธีและเทคนิคการนำเสนอในด้านของภาษา และน้ำเสียง โดยปรับทัศนคติที่ต้องคำนึงถึงผู้ชมที่เป็นกลุ่มคนพิการมากขึ้น ผู้ที่ใช้เสียงบรรยายรายละเอียดในรายการจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชายก็ได้ ดังนั้นจึงต้องบรรยายให้ชัดเจนได้วรรธนะ หรือใช้อารมณ์ร่วมให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ไม่ควรบรรยายราบเรียบจนเกินไป ควรมีจังหวะช้า เร็ว ให้เหมาะกับสถานการณ์ขณะนั้น ไม่ควรใส่อารมณ์มากเกินไปควรมีจังหวะช้า เร็ว ให้เหมาะกับสถานการณ์ขณะนั้น ไม่ควรใส่อารมณ์มากเกินไป วิธีการบรรยายตามแนวทางการพัฒนารายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะทั้ง 2 วิธีที่กล่าวไปแล้ว ช่วยให้ผู้ประกอบกิจการ สถานีโทรทัศน์ ผลิตอุปสรรคและปัญหาในด้าน 1) การขาดแคลนบุคลากร 2) งบประมาณในการผลิต 3) เทคโนโลยี 4) ระยะเวลาในการผลิตให้สั้นลง และดำเนินการบริหารจัดการได้สะดวกรวดเร็วขึ้น อีกทั้งสามารถผลิตรายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะได้ตามหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงที่คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ กำหนด เนื่องจากพบว่าผู้ประกอบการสถานีโทรทัศน์ไม่ทราบแนวทางในการผลิตรายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เพื่อให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงหรือใช้ประโยชน์ได้ ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางการพัฒนารายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเพื่อให้ผู้ประกอบการ สถานีโทรทัศน์ที่ต้องการผลิตรายการเพื่อการเข้าถึงของผู้พิการทางการเห็นได้ แนวทางดังกล่าวนอกจากทำให้ผู้ประกอบการ สถานีโทรทัศน์ สามารถผลิตรายการสำหรับผู้พิการทางการเห็นเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้แล้ว ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากแนวทางดังกล่าวยังผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านสายตา และเด็กที่กำลังเรียนรู้ได้รับประโยชน์ด้วย ดังนั้น การที่ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากรายการได้นั้น สามารถเป็นสื่อกลางในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนที่มีปัญหาทางการมองเห็นกับบุคคลแวดล้อมรอบตัว รวมทั้งทำให้ทุกคนในสังคมเข้าใจคนพิการทุกกลุ่มมากขึ้น การที่ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต และคุณภาพสังคมที่ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

(4) แนวทางการพัฒนารายการให้ผู้ประกอบการและสถานีโทรทัศน์ที่ต้องการผลิตรายการเพื่อผู้พิการทางการเห็น ผลการวิจัยพบว่า

แนวทางการพัฒนารายการโทรทัศน์ให้ผู้พิการทางการเห็นเข้าถึงได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เพื่อร่วมกันผลักดันให้ผู้ประกอบการ สถานีโทรทัศน์ ผู้ผลิตรายการ ร่วมกันผลิตรายการให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ สมาคมคนตาบอดแห่งชาติ สถาบันคนตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทางการเห็น สถาบันการศึกษา

แนวทางการพัฒนารายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ของผู้พิการทางการเห็น ควรเริ่มจากการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ในการกำกับ ดูแล และขับเคลื่อนนโยบายอย่างจริงจัง เพื่อให้ผู้ประกอบการ สถานีโทรทัศน์ตระหนักถึงความสำคัญของการผลิตรายการให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ โดยให้งบประมาณสนับสนุนเพื่อสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้ผู้ประกอบการผลิตรายการให้การเข้าถึงของผู้พิการทางการเห็น สนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการศึกษาในถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตเสียงบรรยายภาพและผลิตบุคลากรที่มีทักษะในการผลิตเสียงบรรยายภาพให้ผู้พิการทางการเห็นเข้าถึงรายการโทรทัศน์ได้ องค์การหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้พิการ ควรส่งเสริมให้ผู้พิการตระหนักถึงสิทธิและความเท่าเทียมในการเข้าถึงหรือรับ

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

รู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์อย่างทั่วถึง ร่วมกันผลักดันให้มีรายการโทรทัศน์เพื่อให้ผู้พิการทางการเห็นเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ รวมทั้งสำรวจความต้องการด้านรายการของผู้พิการทางการเห็นเพื่อเสนอเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการ สถานีโทรทัศน์ ผู้ผลิตรายการ นำมาเป็นแนวทางในการผลิตรายการให้สอดคล้องกับความต้องการและให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จากการประเมินรายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ โดยผู้พิการทางการเห็นที่มีการรับชมรายการโทรทัศน์ทุกวัน ทำให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนารายการเพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากรายการของผู้พิการทางการเห็น ได้ วิธีคือ 1) การฝังเสียงบรรยายภาพแทรกลงไปในการและบรรยายแบบลิ้นไหล 2) เชื่อมโยงระหว่างการผลิตเสียงบรรยายภาพ กับการฝังเสียงบรรยายภาพลงไปในการและบรรยายแบบลิ้นไหล โดยคัดเลือกรายการที่จะนำเสนอให้เหมาะสม เนื่องจากรายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ อาจไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการนำเสนอด้วยการผลิตเสียงบรรยายภาพ (audio descriptions) เพียงอย่างเดียว แต่สามารถใช้วิธีที่นำเสนอในแบบที่ 1 และแบบที่ 2 โดยให้พิธีกร หรือผู้ประกาศ เป็นผู้บรรยายรายละเอียดที่จำเป็นต่อการรับรู้และการเข้าถึง รวมถึงปรับทัศนคติของพิธีกร หรือผู้ดำเนินรายการโดยคำนึงผู้ชมที่เป็นกลุ่มคนพิการมากขึ้น และเพิ่มทักษะการใช้ภาษาแบบตรงไปตรงมา ใช้คำเสียงที่ชัดเจน ปรับสมมูลคำเสียงให้เหมาะกับรายการ ผู้ที่บรรยายในรายการจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชายก็ได้ แต่ต้องบรรยายให้ได้วรรค และใช้อารมณ์ร่วมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ไม่ควรบรรยายราบเรียบหรือใสอารมณ์มากเกินไป แนวทางดังกล่าวจะช่วยลดข้อจำกัดในการเข้าถึงสื่อและทำให้ผู้พิการทางการเห็นนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น และเป็นสื่อกลางในการพัฒนาความสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อมรอบตัว คนทั่วไปในสังคมจะรับรู้และเข้าใจผู้พิการทางการเห็นมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

(1) พฤติกรรมการเปิดรับ การเข้าถึง ความต้องการ และการใช้ประโยชน์จากรายการโทรทัศน์ของ

ผู้พิการทางการเห็น พบว่าส่วนใหญ่มีเครื่องรับโทรทัศน์ทุกบ้าน เพราะผู้พิการทางการเห็นรับชมรายการโทรทัศน์ทุกวัน โดยเปลี่ยนช่องรายการจากรีโมทด้วยตัวเอง บางครั้งก็ให้คนที่บ้านช่วยตั้งรีโมทไว้ให้ และเข้าถึงเนื้อหารายการได้ด้วยเสียงบรรยายเป็นหลัก เพราะการมีเสียงบรรยายภาพจะทำให้ผู้พิการทางการเห็นรับชมรายการด้วยความเพลิดเพลินและสามารถจินตนาการเรื่องราวต่าง ๆ ในรายการได้ดีขึ้นเหมือนเปิดประสบการณ์ใหม่ในการเรียนรู้ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม แต่ปัจจุบันไม่ค่อยมีรายการที่ให้บริการเสียงบรรยายภาพเพื่อให้ผู้พิการทางการเห็นเข้าถึงได้ ผู้พิการทางการเห็นจึงต้องดูผ่านโทรศัพท์มือถือที่สามารถโทรออก เนื่องจากสมาร์ตโฟนมี Voice Over ที่ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกกว่า เพราะผู้พิการทางการเห็นต้องการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อลดปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ผู้พิการทางการเห็นจะรับชมรายการทุกวันโดยรับชมช่วงเช้า (06.01-09.00 น.) ช่วงหัวค่ำ (19.01-22.00 น.) และช่วงเย็น (16.00-19.00 น.) สอดคล้องกับศศิสเฟส จิตรวานิชกุล (2542) ที่ส่วนใหญ่จะรับชมรายการโทรทัศน์มากกว่า 1 ชม. แต่ไม่เกิน 2 ชม. มีความตั้งใจรับชมพอสมควร โดยเปลี่ยนไปดูช่องอื่นในช่วงที่ไม่น่าสนใจ และยังพบว่าผู้พิการทางการเห็นจะรับชมรายการประเภทข่าวสาร รายการประเภทความรู้ และความบันเทิง โดยรับชมรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาด้านเพลง เนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพสอดคล้องกับทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ เพราะผู้พิการทางการเห็นจะเป็นผู้เลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่เชื่อมโยงกับความพึงพอใจที่ต้องการเลือกใช้สื่อของแต่ละคนและเลือกรับเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของตนเอง นอกจากนั้นผู้พิการทางการเห็นส่วนใหญ่รับชมรูปแบบรายการที่มีการนำเสนอตามเนื้อหาสาระ และ

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

ชื่นชอบพิธีกร นักแสดงที่มีลักษณะการสื่อสารชัดเจน มีความรู้ความสามารถในเรื่องที่ตนเองต้องการสื่อสารไปยังผู้รับสาร

ผลการวิจัย พบว่าความต้องการด้านรายการโทรทัศน์ของผู้พิการทางการเห็น ส่วนใหญ่ต้องการรายการโทรทัศน์ประเภทข่าวสาร และต้องการเนื้อหารายการด้านการศึกษาและการเรียนรู้ สอดคล้องกับภัทริกา กลิ่นเลขา (2557) ว่าผู้พิการทางการเห็นส่วนใหญ่ต้องการให้ทุกรายการมีเสียงบรรยายภาพ เพื่อให้บุคคลทั่วไปในสังคมมีความรู้ความเข้าใจคนตาบอดเพื่อใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้ดีขึ้น นอกจากนี้ยังต้องการรายการที่มีวิธีการนำเสนอตามเนื้อหาสาระรายการ เนื้อหาที่ผู้พิการทางการเห็นเปิดรับมากที่สุดคือเนื้อหาสาระรายการประเภทข่าวสาร และความรู้ เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เนื่องจากการเปิดรับข่าวสารมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้พิการทางการเห็น รับรู้สถานการณ์รอบตัว และความเปลี่ยนแปลงเรื่องราวต่างๆ เพื่อติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตนเอง โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของคนพิการ ทั้งนี้ต้องได้รับการสนับสนุนจากสื่อทุกประเภทให้มีรายการที่เหมาะสมกับความพิการ สอดคล้องกับแนวคิดความต้องการและแรงจูงใจด้านความปลอดภัย ทำให้มีความระมัดระวังและป้องกันตนเองให้พ้นจากภัยที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ผู้พิการทางการเห็นต้องการประกอบอาชีพและมีงานทำเพื่อให้มีสถานะทางสังคมเหมือนคนปกติทั่วไป เพื่อเป็นข้อมูลในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับกลุ่มต่างๆ ในสังคม สอดคล้องกับแนวคิดการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ เพื่อให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นสิทธิและความเท่าเทียมที่ผู้พิการพึงได้รับตามกฎหมาย ตามสภาพความพิการแต่ละประเภท ซึ่งจะทำให้ผู้พิการสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับกิจกรรมของสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยปราศจากการกีดกันหรือเลือกปฏิบัติ

2. สถานการณ์เกี่ยวกับรายการโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทางการเห็นของสถานีโทรทัศน์ฟรีทีวี พบว่า การทำหน้าที่ขององค์กรสื่อโทรทัศน์ ยังไม่เพียงพอต่อความจำเป็นในการดำเนินชีวิต เนื่องจากปัจจัยหลายๆ ของผู้ประกอบการกิจการ สถานีโทรทัศน์ ในด้านการบริหารจัดการ การผลิตรายการ ด้านการวางแผนกำลังคนที่ไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า ทำให้ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการผลิตเสียงบรรยายภาพ ขาดงบประมาณสนับสนุนการผลิต เนื่องจากสถานีอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านจากระบบแอนะล็อกไปสู่ระบบดิจิทัล ประกอบกับมีพระราชพิธีที่สำคัญของประเทศ ทำให้ขาดรายได้จากโฆษณาและกิจกรรมพิเศษ ขาดเทคโนโลยีในการผลิต ขาดการวางแผนการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการดำเนินการตามประกาศของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องการคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากรายการ จึงเสนอแนวทางการพัฒนารายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเพื่อนำไปปรับใช้ในการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อการเข้าถึงของผู้พิการทางการเห็น ในด้านรูปแบบรายการ พบว่า ผู้พิการทางการเห็นส่วนใหญ่ต้องการให้มีรายการที่มีเสียงบรรยายภาพทุกรายการ แต่ส่วนใหญ่สถานีโทรทัศน์จะทำรายการที่มีเสียงบรรยายภาพในรายการบันเทิง และนำเสนอในช่วงเวลาที่ตีึกมาก ส่วนเนื้อหา รายการ พิธีกรหรือนักแสดงในรายการ ผู้พิการทางการเห็นต้องการรับชมรายการเหมือนคนอื่นทั่วไป ฉะนั้นไม่จำเป็นต้องการทำรายการเฉพาะเพื่อให้ผู้พิการรับชมแค่กลุ่มเดียว เทคนิคการนำเสนอ ขอให้เสียงบรรยายภาพที่ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งพิธีกรและผู้ประกาศมีส่วนสำคัญที่จะใช้ช่วยให้พวกเขาเชื่อมโยงเรื่องราวต่างๆ ได้ดีขึ้น และขอให้นำเสนอโดยคำนึงว่ายังมีกลุ่มคนพิการกลุ่มอื่นๆ รับชมอยู่ด้วย ไม่ใช่มีเฉพาะแค่คนตาบอดเท่านั้นที่รับชม ดังนั้น เพื่อให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากรายการได้ตามสิทธิที่พึงได้รับตามกฎหมายในการเข้าถึงบริการด้านต่างๆ ที่ภาครัฐจัดให้ตามแผนส่งเสริม

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จึงควรทำรายการทุกประเภทให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้เหมือนคนอื่นทั่วไป และเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของสังคมได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยปราศจากการกีดกันหรือเลือกปฏิบัติ

ผลการวิจัย พบว่าการสนับสนุนรายการเพื่อผลิตรายการโทรทัศน์ให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ ส่วนใหญ่ไม่มีผลต่อการผลิตรายการโทรทัศน์ที่มีเสียงบรรยายภาพ เนื่องจากปัจจัยในการสนับสนุนรายการโทรทัศน์ มีส่วนสำคัญอย่างมากในการทำธุรกิจ ผู้สนับสนุนรายการส่วนใหญ่จะมองที่กลุ่มลูกค้าเป้าหมายเป็นหลัก เพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์ในการส่งเสริมการตลาดและการผูกติดกับรายการที่สอดคล้องกับนโยบายของสินค้า นอกจากรายการที่มีอัตราการจัดซื้อสูง และออกอากาศในช่วงเวลาที่ดี ผู้สนับสนุนอาจเข้ามาบีบบังคับในรูปแบบของฉาก นอกจากนี้รายการที่มีเรตติ้งสูงยังส่งผลต่อการสร้างสรรค์และจัดรายการโทรทัศน์เป็นอย่างมาก แต่การสนับสนุนรายการเพื่อผู้พิการทางการเห็น ผู้สนับสนุนอาจสนับสนุนในลักษณะเพื่อสร้างภาพลักษณ์องค์กร หรือการทำโฆษณาเพื่อมีส่วนร่วมต่อการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร (CSR) เป็นส่วนใหญ่

ผลการวิจัย พบว่าปัญหาเกี่ยวกับการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทางการเห็นหลัก ๆ คือ 1) ขาดบุคลากร 2) ขาดงบประมาณสนับสนุน 3) ขาดอุปกรณ์และเทคโนโลยีช่วยในการผลิตงานเสียงบรรยายภาพ 4) ขาดความรู้ความต้องการด้านรายการของผู้พิการทางการเห็น ทำให้สถานีโทรทัศน์เชิงพาณิชย์ผลิตรายการโดยคำนึงถึงคนตาปกติมากกว่าผู้พิการทางการเห็น เนื่องจากปัจจัยด้านเรตติ้งรายการ เพราะสถานีโทรทัศน์ไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุน ทำให้สถานีต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินรายการของสถานีให้สามารถดูแลบุคลากร และการบริหารจัดการของสถานีโทรทัศน์ ประกอบกับปัจจุบันสถานีโทรทัศน์มีรายได้เข้าสถานีเพียงช่วงเวลา 18.00-22.30 น. ส่วนช่วงเวลารายการอื่นไม่สามารถจัดสรรให้โฆษณาหรือบริการมาสนับสนุนสถานีได้ เพราะช่วงเวลานั้นเป็นช่วงที่มีผู้รับชมสูง แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องขึ้นอยู่กับเนื้อหารายการด้วยว่าสนใจและน่าติดตามมากน้อยเพียงใด เพื่อความอยู่รอดของสถานีจึงจำเป็นต้องหาผู้สนับสนุนรายการ และต้องเลือกทำรายการที่มีผู้รับชมเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ แต่หากสถานีสามารถผลิตรายการเพื่อให้ผู้พิการทางการเห็นเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากรายการและเป็นรายการที่สอดคล้องกับความต้องการก็จะทำให้สถานีโทรทัศน์มีผู้ชมเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้ที่ได้รับประโยชน์จากรายการไม่ได้มีเพียงผู้พิการทางการเห็นเท่านั้น แต่ยังมีผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านสายตา และเด็ก

3. วิธีการพัฒนารายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะให้ผู้ประกอบการและสถานีโทรทัศน์ที่ต้องการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทางการเห็น พบว่าปัจจุบันรายการที่ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงได้ยังมีไม่เพียงพอ สืบเนื่องมาจากสถานีโทรทัศน์บางช่องไม่มีความพร้อมและไม่ได้ทำหน้าที่ของสื่อมวลชนตามหลักของ Talcott Parson ในการตอบสนองความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานด้านความปลอดภัยและความมั่นคงจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจะทำให้ผู้พิการทางการเห็นระมัดระวังและป้องกันตนเองจากภัยที่อาจเกิดขึ้น ต้องการข้อมูลเพื่อการประกอบอาชีพ และมีงานทำให้มีสถานะทางสังคมเหมือนคนอื่น ต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่นในสังคม เพื่อให้ตนเองรู้สึกมีคุณค่า และเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยไม่ถูกกีดกัน เป็นสาเหตุให้ผู้พิการทางการเห็นต้องการรับรู้ข่าวสารทุกประเภท ส่วนรายการที่นำเสนอทุกวันนี้ผู้พิการทางการเห็นไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มศักยภาพ ทำให้ผู้พิการทางการเห็นบางกลุ่มโดยเฉพาะต่างจังหวัดไม่รู้จักรายการเสียงบรรยายภาพ ผู้พิการทางการเห็นในต่างจังหวัดที่ยังไม่ได้รับกล่องดิจิทัล (Set Top Box) ที่สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ แจกให้กับทุกครอบครัวทั่วประเทศ ตามประกาศเรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

ประโยชน์จากรายการของการกิจโทรทัศน์ ทำให้ไม่ได้รับข่าวสารการประชาสัมพันธ์จากสื่อต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการตามแผนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่ภาครัฐมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้คนพิการเข้าถึงและประโยชน์ได้จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ข้อมูลข่าวสารบริการโทรคมนาคม รวมถึงเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารจากอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ตามที่ตรี บุญเจือ (2557) พบว่าการส่งเสริมเทคโนโลยีสื่อสารจะช่วยให้คนพิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านกิจกรรมกระจายเสียง และโทรทัศน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเหตุให้ผู้พิการทางการเห็นมองหาช่องทางในการเปิดรับข่าวสารด้วยวิธีอื่นเพื่อทดแทนสิ่งที่ขาดมาเสริมสร้างความปรารถนาในการประกอบกิจกรรมให้ตัวเอง แรงจูงใจนี้ทำให้ผู้พิการทางการเห็นเปลี่ยนพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์มาเปิดรับผ่านสมาร์ตโฟน ผ่านแท็บเล็ต และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์แทน นอกจากนี้ ผู้พิการทางการเห็นมีการรับรู้ข่าวสารประชาสัมพันธ์ผ่านโทรศัพท์สายตรง 1414 ที่สมาคมคนตาบอดแห่งชาติจัดเตรียมไว้ และ App พรรณนา ที่ผู้พิการทางการเห็นสามารถรับชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์พร้อมคนอื่นทั่วไป

ผลการวิจัยพบว่า เทคโนโลยีที่ช่วยให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากรายการของสถานีโทรทัศน์ได้คือเสียงบรรยายภาพ ซึ่งอรดา ครุจิต (2556) พบว่าเสียงบรรยายภาพเป็นการให้บริการเพื่อการเข้าถึงสื่อเกี่ยวกับการให้ข้อมูลด้านภาพที่จำเป็นและสำคัญเพื่อสร้างความเข้าใจและความเพลิดเพลินของผู้พิการทางการเห็น ซึ่งริชาร์ด คอลลินส์ (Collins, R., 2012) ว่าเสียงบรรยายภาพที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญในการแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกับคนอื่นทั่วไป ภัทธีรา สรากรบริรักษ์ (2557) พบว่าผู้พิการทางการเห็นต้องการเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ทุกประเภท เพราะผู้พิการทางการเห็นดูโทรทัศน์ทุกประเภทเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ตรงกับผู้อื่น แต่เพื่อเป็นการลดปัญหาและอุปสรรคในการรับชมรายการโทรทัศน์ร่วมกับผู้รับชมตาปกติ จึงควรแยกเสียงออกจากช่องเสียงปกติ โดยกดปุ่มเปิด-ปิด จากรีโมทผ่านกล่อง Set Top Box เพื่อไม่เป็นการรบกวนคนตาปกติ หรือให้ใส่หูฟังขณะรับชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งผู้รับชมคนอื่นจะไม่ได้ยินเสียงบรรยายภาพ แต่ผู้พิการทางการเห็นสามารถรับรู้เรื่องราวด้านอารมณ์และได้รับอารมณ์เหมือนคนอื่นทั่วไป ด้านเครือข่าย/พันธมิตร พบว่าเครือข่ายและพันธมิตรที่มีส่วนสำคัญในการร่วมผลักดันให้เกิดการผลิตรายการที่ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงได้ ได้แก่ 1) ผู้ประกอบกิจการด้านรายการ สถานีโทรทัศน์ 2) คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ 3) สถาบันการศึกษา 4) สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้พิการทางการเห็น 5) จิตอาสา หรือภาคประชาสังคม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้พิการทางการเห็นควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำกับดูแล และประเมินผล รายการที่มีเสียงบรรยายภาพ ซึ่งการมีส่วนร่วมในการผลิตจะมีประโยชน์มากในขั้นตอนของการ Edit โดยให้ผู้พิการทางการเห็นมีส่วนสำคัญในการให้ความคิดเห็น และร่วมวิพากษ์วิจารณ์ และพบว่าผู้พิการทางการเห็นควรเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นพิธีกรหรือผู้ประกาศร่วมกับพิธีกรหลักมากกว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิตรายการหรือผลิตเนื้อหารายการ นอกจากนั้น การนำเสนอรายการของสถานีโทรทัศน์เพื่อให้ผู้พิการทางการเห็นเข้าถึงหรือใช้ประโยชน์ได้ ต้องมีการปรับทัศนคติของผู้ดำเนินรายการ ปรับทักษะการใช้ภาษา น้ำเสียงให้ชัดเจน มีความรู้ในเรื่องที่สื่อสาร เนื่องจากผู้ดำเนินรายการเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้พิการทางการเห็นเข้าใจรายละเอียดของเนื้อหาข่าว และเชื่อมโยงเรื่องราวในรายการได้เป็นอย่างดี พิธีกร ผู้ดำเนินรายการควรผ่านการอบรมทักษะด้านเสียงบรรยายภาพ และผ่านการสอบวัดผู้ประกาศในกิจการกระจายเสียงและกิจการ

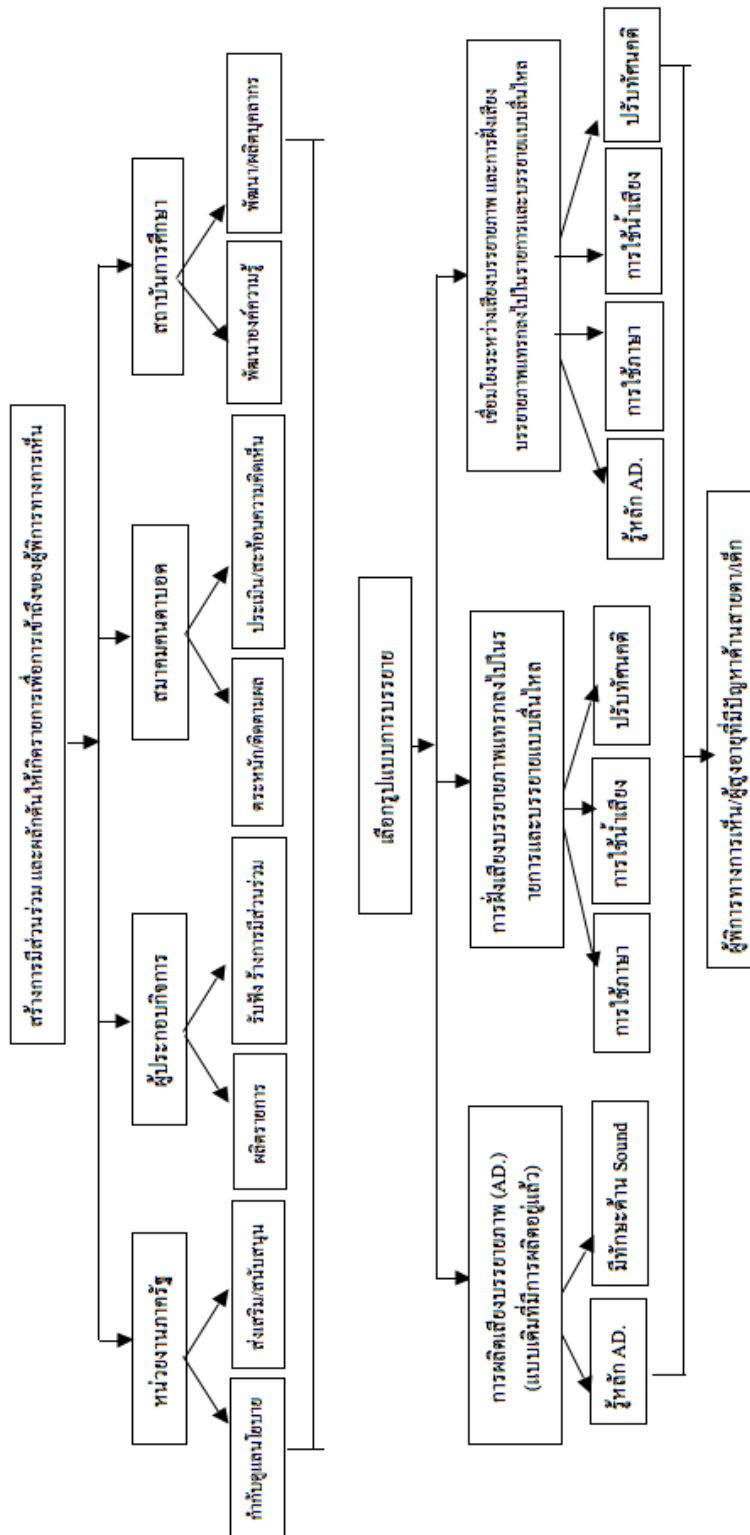
โทรทัศน์ นอกจากนั้นยังพบว่าปัญหาการผลิตรายการเพื่อให้ผู้พิการทางการเห็นเข้าถึงได้ เกิดจากข้อกำหนดสัดส่วนรายการที่เป็นประเภทข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ตามประกาศกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการ เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียง และยังขาดบุคลากรที่มีความชำนาญในการผลิตเสียงบรรยายภาพ ขาดงบประมาณสนับสนุนการผลิต ขาดเทคโนโลยีช่วยในการผลิต ขาดความเข้าใจความต้องการด้านรายการโทรทัศน์ของผู้พิการทางการเห็น

4. แนวทางการพัฒนารายการให้ผู้ประกอบการและสถานีโทรทัศน์ที่ต้องการผลิตรายการเพื่อผู้พิการทางการเห็น พบว่า แนวทางการพัฒนารายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ของของผู้พิการทางการเห็น ต้องการเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่ช่วยกันผลักดันและส่งเสริมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกฝ่ายตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการที่จะต้องการมีรายการเพื่อให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์เพื่อให้ผู้พิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและสามารถพึ่งตนเองได้ เพราะการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจะทำให้ผู้พิการสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ควรมีมาตรการในการกำกับดูแลนโยบายด้วยความเข้มแข็งเพื่อให้สถานีโทรทัศน์ดำเนินการผลิตรายการตามประกาศ และสนับสนุนให้ผู้ประกอบกิจการ ผู้ผลิตรายการส่งเสริมให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านเสียงบรรยายภาพ โดยสถาบันการศึกษาที่มีความรู้ความชำนาญด้านการผลิตเสียงบรรยายภาพเป็นองค์กรถ่ายทอดองค์ความรู้ในการผลิตรายการให้ผู้พิการทางการเห็นสามารถเข้าถึงได้ และให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับผู้พิการเป็นผู้กำกับ ดูแล และประเมินผลรายการ เพื่อทดสอบการเข้าถึงการรับรู้และการใช้ประโยชน์จากรายการ

ผลจากการวิจัย และประเมินผล พบว่าแนวทางในการพัฒนารายการโทรทัศน์เพื่อการเข้าถึงของผู้พิการทางการเห็นมี 2 วิธีคือ 1) การผังเสียงบรรยายภาพแทรกลงไปในรายการและบรรยายแบบลิ้นไหล 2) เชื่อมโยงระหว่างการผลิตเสียงบรรยายภาพ และการผังเสียงบรรยายภาพแทรกลงไปในรายการและบรรยายแบบลิ้นไหล ขึ้นอยู่กับลักษณะรายการที่คัดเลือกมานำเสนอและเลือกวิธีบรรยายให้เหมาะสมกับรายการ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อผู้พิการทางการเห็น การนำเสนอในรูปแบบที่ 1 และแบบที่ 2 เน้นให้ผู้ประกาศ หรือผู้ดำเนินรายการที่เป็นผู้บรรยาย ปรับวิธีและเทคนิคการนำเสนอในด้านของภาษา และน้ำเสียง โดยปรับทัศนคติที่ต้องคำนึงถึงผู้ชมที่เป็นกลุ่มคนพิการมากขึ้น ผู้ที่ใช้เสียงบรรยายรายละเอียดในรายการจะเป็นเพศหญิงหรือเพศชายก็ได้ วิธีการบรรยายตามแนวทางการพัฒนารายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะทั้ง 2 วิธีที่กล่าวไปแล้วนั้น จะช่วยลดอุปสรรคและปัญหาในการผลิตรายการข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเพื่อการเข้าถึงของผู้พิการทางการเห็นให้กับผู้ประกอบการ สถานีโทรทัศน์และผู้ผลิตรายการได้

โดยผู้วิจัยได้จัดทำแผนภาพประกอบเพื่อแสดงให้เห็นแนวทางการพัฒนารายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ เพื่อให้สามารถมองเห็นได้ในภาพรวม และมีความเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ควรขยายหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการที่มีบริการเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์ทุกประเภทรายการ ไม่ควรกำหนดเฉพาะรายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเท่านั้น เพราะการกำหนดผังรายการเฉพาะรายการข่าวสารสาระ ไม่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติ และทำให้ผู้พิการทางการเห็นถูกจำกัดสิทธิในการเลือกรับชมรายการประเภทอื่น เนื่องจากผู้พิการทางการเห็นต้องการรับรายการทุกประเภทเหมือนคนอื่นทั่วไป

2. คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ควรลดหรือยกเว้นค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อประกอบกิจการทางธุรกิจเพื่อนำส่งเข้ากองทุนให้แก่ผู้ประกอบการที่มีรายได้ไม่เกิน 25,000 ล้านบาทถึง 50,000 บาทต่อปี เพื่อเป็นการลดภาระและสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบกิจการตระหนักและมีความพร้อมที่จะดำเนินการผลิตรายการเพื่อการเข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการสำหรับผู้พิการทุกกลุ่ม

2) ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

1. คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ควรเป็นองค์กรหลักในการจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบรายการที่มีเสียงบรรยายภาพ โดยสนับสนุนการผลิตรายการด้วยงบประมาณจากกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ เพื่อช่วยผู้ประกอบการ สถานีโทรทัศน์ ที่ไม่มีความพร้อมในด้านบุคลากร งบประมาณ และเทคโนโลยีในการผลิต

2. หากผู้ประกอบการหรือสถานีโทรทัศน์ใด ที่มีการผลิตรายการที่มีเสียงบรรยายภาพสำหรับผู้พิการทางการเห็นเพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ได้ตามประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ก็ควรได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อประกอบกิจการทางธุรกิจ ที่จะต้องนำเข้ากองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมเพื่อประโยชน์สาธารณะ

3. หากผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ที่ผลิตรายการที่มีเสียงบรรยายภาพมาพร้อมเพื่อออกอากาศกับสถานีโทรทัศน์สถานีใดก็ตาม สถานีโทรทัศน์อาจมีแผนหรือนโยบายส่งเสริมเพื่อลดราคาการซื้อเวลาออกอากาศให้กับผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ในราคาที่ถูกลง หรือแล้วแต่จะมีการลงกันตามแต่จะเห็นสมควร หรืออาจให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เป็นผู้กำหนดราคากลางโดยใช้ระเบียบของกระทรวงการคลังเพื่อเป็นมาตรฐานเดียวกัน

4. การให้บริการเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์เพื่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์สำหรับผู้พิการทางการเห็น ควรมีเนื้อหารายการที่มีหลากหลายแตกต่างกัน เนื่องจากผู้พิการทางการเห็นต้องการรายการทุกประเภทเหมือนคนอื่นทั่วไป โดยสามารถใช้แนวทางการพัฒนารายการข่าวสารสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะตามที่ผู้วิจัยได้ให้แนวทางไว้ทั้ง 2 วิธี ซึ่งวิธีนี้จะช่วยลดอุปสรรคและปัญหาในเรื่องการขาดแคลนบุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยี รวมถึงช่วยลดระยะเวลาในการผลิตให้เหลือเพียง 1-2 วันต่อ 1 รายการ

3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยในประเด็นการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อรายการของสถานีโทรทัศน์ เพื่อลดอคติเชิงลบของผู้พิการทางการเห็น และพัฒนาความเป็นผู้พิการทางการเห็นที่มีศักยภาพในประเด็นบทบาทและการมีส่วนร่วมผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคม และเป็นแนวทางการพัฒนารายการให้สอดคล้องกับ

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

ความต้องการของผู้พิการทางการเห็นมากขึ้น

2. ควรทำวิจัยในประเด็นการสื่อสารเพื่อสร้างสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเสียงบรรยายภาพต่อผู้พิการทางการเห็น เพื่อขยายองค์ความรู้ด้านเสียงบรรยายภาพในวงกว้าง ตลอดจนนำมาเป็นแนวทางการในการพัฒนารายการต่างๆ ของสถานีโทรทัศน์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น

3. ควรทำวิจัยในประเด็นการสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจผู้พิการทางการเห็น เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโทรทัศน์ตระหนักถึงความสำคัญของผู้พิการทางการเห็น และคำนึงถึงการออกแบบสื่อทุกประเภทให้ผู้พิการทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการกิจการโทรทัศน์ได้เท่าเทียมกับคนอื่นทั่วไป

บรรณานุกรม

- จุฑารัตน์ กลิ่นค้างพลู. (2559). การวิเคราะห์ประสิทธิผลการจัดทำบริการเสียงบรรยายภาพในรายการโทรทัศน์สำหรับคนพิการทางการเห็น. วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. [Chutharat Klinkhangplu. (2016). Cost effectiveness-analysis for producing audio description services for news, documentary, and entertainment programs for visually impaired television viewers in Thailand. Thesis, Thammasat University.]
- แต้มพงส์ ศรีทอง. (2554). การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกของคนพิการทางสายตาตามมาตรา 20 พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ พ.ศ. 2550 (การค้นคว้าอิสระ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. [Tampong Srithong. (2011). Access to and use of facilities for visually impaired persons under section 20 according to the act of promotion of disable's quality of life B.E.2550. (Independent research). Bangkok : Thammasat University.]
- ธีรวัช เจนวัชกรักษ์. (2554). การสร้างออดิโอเดสคริปต์ชั้นในภาพยนตร์การ์ตูนเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น. (นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. [Theethavat Janevatcharakruk. (2011). The creation of audio description in animated feature for visually-impaired children. Bangkok : Chulalongkorn University.]
- ภัททิรา กลิ่นเลขา. (2557). พฤติกรรมการเปิดรับสื่อและความต้องการรูปแบบรายการโทรทัศน์ของคนพิการทางสายตา (รายงานผลการวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. [Phattira Klinkleha. (2014). Television Exposure and Needs for Appropriate Programs for the Blind. (Research Report). Songkla : Hat Yai University.]
- ภัทธีรา สารกรบริรักษ์. (2557). เสียงบรรยายภาพที่ผู้พิการทางการเห็นต้องการ. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ [Phatthira Sarakornborirak. (2014). Audio Description: hat do Thais with visual impairment need?. (Research Report). Bangkok : Thammasat University]
- มูลนิธิคอลฟิลด์เพื่อคนตาบอด (2553). ครบรอบ 30 ปี มูลนิธิคอลฟิลด์เพื่อคนตาบอด ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี วันที่ 12 ธันวาคม 2553. กรุงเทพฯ: กิจไพบูลการ พิมพ์. [Thailand Caulfield For the Blind Foundation. (2010). 30th Anniversary of the Blind Field for Blind People Under the patronage of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn on 12 December 2010. Bangkok: Kitpaisan Printing.]
- ศศิโสฬส จิตรวานิชกุล. (2542). การศึกษาพฤติกรรม ความสนใจ และความต้องการในการเปิดรับสื่อของคนตาบอดในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. [Sasasolod Jitwanichkul. (2008). Media Exposure Interests and Needs of the Blind in Bangkok Metropolis. Thesis, Chulalongkorn University.]
- อารดา ครุจิต. (2556). หลักการผลิตสื่อเสียงบรรยายภาพในโทรทัศน์สำหรับผู้พิการทางการเห็น. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร. [Arada Khruit. (2013). The study of audio description guidelines in television for visually impaired people. (Research Report). Bangkok : Thammasat University]

วารสารวิชาการระดับชาติที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กลุ่มที่ 1

McQuail, Dennis. (1987). *Mass Communication Theory: An Introduction*. London: Sage.
McQuail, Dennis. (2000). *Mass Communication Theory: An Introduction*. London: Sage.

เว็บไซต์

กรมส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2561). รายงานสถานการณ์คนพิการปี 2561. สืบค้นเมื่อวันที่ 31 กันยายน 2561. จาก <http://dep.go.th>. [Department of Promotion and Development of the Quality of Life of the Disabled (2018). Report on the situation of the disabled 2016. Retrieved : September 31, 2018. From <http://dep.go.th>.]

ตรี บุญเจือ. (2557). คนพิการกับการเข้าถึงเทคโนโลยีสื่อสารด้านกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2560 จาก <http://58.181.147.25/ojsjournal/index.php/5-02/article/download/248/185>.

[Tri boonjue (2014). Persons with Disability and the Access to Communication Technology In Broadcasting for the Development of Quality of Life: an Analytic, Appreciative and Applicative. Retrieved : September 8, 2017. From <http://58.181.147.25/ojsjournal/index.php/5-02/article/download/248/185>.]

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.

(2559). การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ 2559. สืบค้นเมื่อ 28 ธันวาคม 2559. จาก <http://broadcast.nbtc.go.th/law/doc>. [National Broadcasting and Telecommunication Commission. (2016). Promotion and Protection of the Rights of People with Disabilities to Access information and Use of Television Programs 2016. Retrieved : December 28, 2016. From <http://broadcast.nbtc.go.th/law/doc>.]

Collins, R. (2012). Audio description on television: past, present and Future. Retrieved : August 30, 2017. From <https://www.yumpu.com/en/document/view/25807052/audio-description-on-television-past>- McClelland D.C., (1985). Human Motivation. Retrieved : August 30, 2017. From <http://motivation-srisupan.blogspot.com/2012/07/theories-of-motivation.html>